

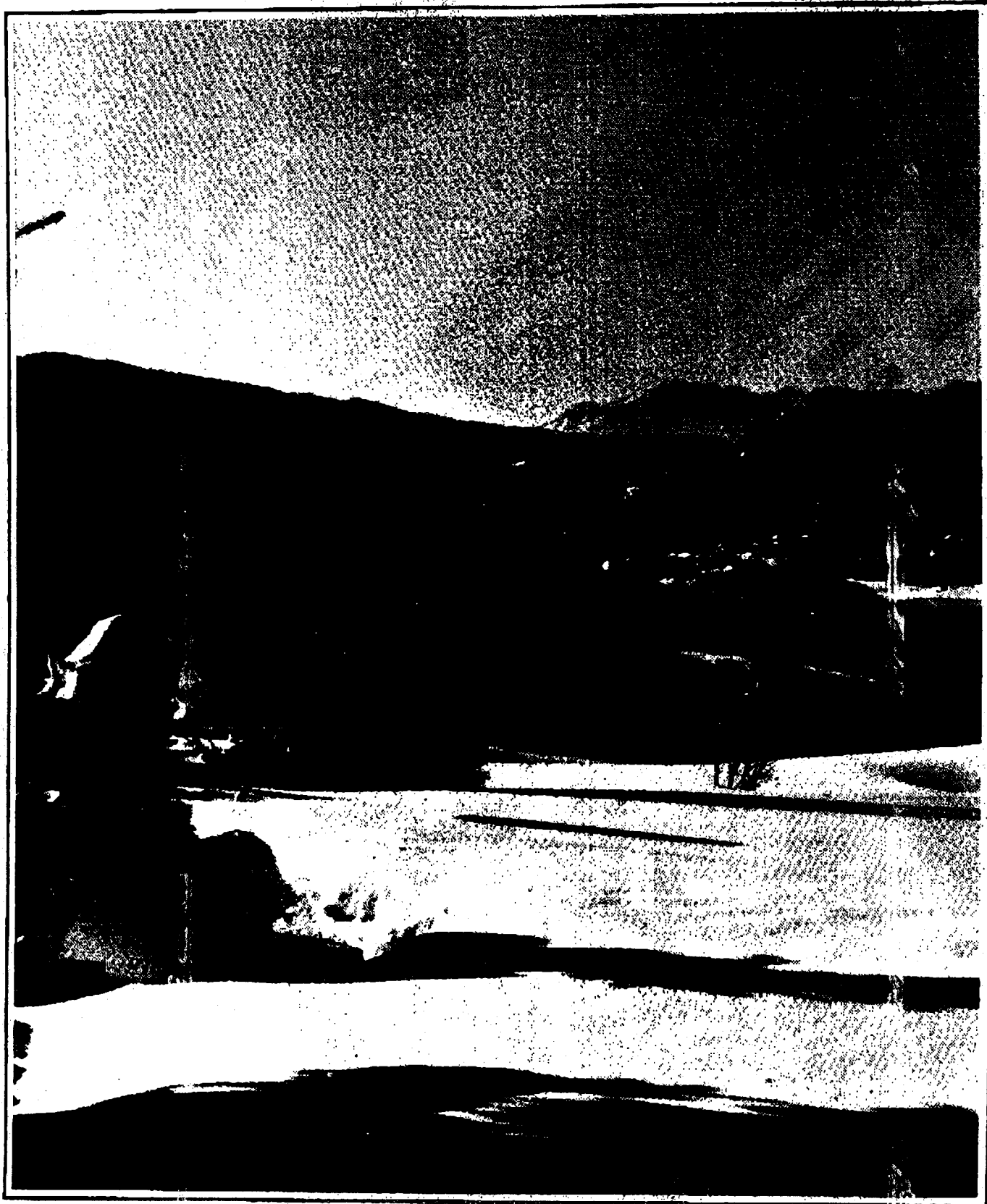
TO: prof. VICTOR Friedman
FAX: 991-312-702-9861

Depart. of
Slavic

I

МАКЕДОНИЈА

ИЛУСТРИРАНО СПИСАНИЕ НА МАТИЦАТА НА ИСЕЛЕНИЦИТЕ ОД МАКЕДОНИЈА Број 313 1.1996

30

МАКЕДОНИЈА

НАУКА

МАКЕДОНСКИОТ
ЈАЗИК ВО БАЛКАНСКИОТ
КОНТЕКСТ
СОПСТВЕНИ
ИЗВОРИ

● **Опкружен на сите страни со други балкански јазици и постојќи на една многујазична територија, македонскиот јазик е наречен „најбалканскиот“ од балканските јазици**

Од сите балкански јазици, македонскиот има најмногу балкански меѓујазични контакти. И тоа со јужносрпскиот, бугарскиот, грчкиот, албанскиот, турскиот, ароманскиот, мегленороманскиот, романскиот, ромскиот, пред Големият погром и со ладинскиот (цудезмо) јазик. Само дакороманскиот не е претставен во директен допир со македонскиот, но во секој случај други е балканоромански јазици се побалканизирани. Опкружен на сите страни со други балкански јазици и постојќи на една многујазична територија, македонскиот јазик е наречен „најбалканскиот“ од балканските јазици. Значи, во светската, балканистика се признава фактот дека македонскиот јазик во неговата граматичка структура од фонологијата и мор-

фологијата до синтаксата заедно со лексиката, ги покажува најјасно процесите и промените кои имаат свои извори во балкански јазичен контакт. Гледајќи на таквото централно место на македонскиот јазик, не е за чудење дека тој го зазема ова важно место во балканистиката кое ја афирмира неговата уникалност.

Веќе во класичната творба на Sanffelo (1930) македонските говори заземаа посебно место кон другите словенски јазици. Значи, осум години пред да напишат Vaillant (1938) и Malecki (1938) дека македонските говори не се ниту српски ниту бугарски, но треба да се разликуваат од двата јазика, Санџфелд му даде на македонскиот посебно место во балканистиката. Во тогашните услови тој пишуваше macedobulgare за македонски, но јасно се гледа од неговото третирање дека тој ги сметаше македонските говори како едно посебно единство кое се противставуваше на бугарскиот, особено на литературниот јазик.

По Втората светска војна, надвор од Македонија, на пр. во Полска и Америка, славистите како Golab, Lunt, Цивљан и Klagstadt имаат издадено студии на разни балканскијазички теми каде што македонскиот јазик зазема важно или дури централно место. Во Германија, списанието Leitschrift für Balkanologie започна во 1963 година. Истовремено во Македонија, балканистиката и македонистиката се развиваа заедно, додека македонскиот литературен јазик дефинитивно се кодифицира. Еден од најважните моменти во стандардизацијата на македонскиот литературен јазик беше издавањето на последниот том на тритомниот речник на македонскиот јазик во 1966 година, точно кога во Софија се одржа Првиот меѓународен конгрес на балкански и југоисточноевропски студии, од 26 август до 1 септември.

СЛАВИСТИЧКИ КОНГРЕСИ

Софискиот конгрес означува нова фаза во развитокот на балканистиката. Беше првиот повод по Втората светска војна кога балканисти од цел свет успеаја да се соберат на едно место за дискусии. Многумното издание на резултатите од Конгресот (Галабов, Георгиев, Заимов, 1968) беше најголемата збирка на балканистички студии дотогаш. Иако во шестиот том на збирката, којшто е посветен на лингвистиката, македонскиот јазик зазема централно место само во рефератите на Б. Конески, Б. Видоески, О. Јашар-Настева, Б. Марков, Б. Настев сепак, македонскиот јазик исто така се зема предвид во многу од рефератите од Конгресот, вклучувајќи и колеги од Германија (В. Фидлер), Југославија (И. Ајети, П. Ивиќ), Романија (А. Ро-

сатти, Л. Цамо-Диаконица, Е. Врабие), Русија (Б. Бернштен), Т. Цивјан), САД (К. Казазис, Е. Хамп) и Чешка (Ј. Сандлечк, С. Херман).

По Првиот балканистички конгрес имаше едно цутење на балканистиката, и македонскиот јазик секако имаше учествувано во него. Надвор од Балканот, главните центри каде што местото на македонскиот јазик во неговиот балкански контекст најмногу се изучува се Северна Америка (т.е. САД и Канада), Полска, Русија, Словачка, Холандија и Чешка. Покрај нив, има извесна активност во Германија, а во помала степен во Англија, Италија, Франција и скандинавските земји. Секако македонскиот како словенски јазик, силно се афирмира не само во сите овие земји туку и во други земји, на пример Јапонија, каде што Ј. Накаџима-Минегиси пишува трудови за македонскиот јазик. Афирмацијата на македонскиот јазик во славистичкиот контекст се гледа многу јасно од меѓународните славистички конгреси, каде што македонскиот јазик е претставен од славистите од сите спомнати земји и други.

Вториот балканистички конгрес во Атина (1970 г.) и третиот во Букурешт (1974 г.) не беа толку успешни од гледна точка на балканската лингвистика. На Атинскиот конгрес лингвистичката тематика беше премногу тесна – имаше само две теми, имено една – грчко наследство и втората – формирањето на литературните јазици. Сепак, имаше и презентација од П. Илиевски, Б. Марков, Б. Конески и О. Јашар-Настева од Македонија, а покрај нив рефератот на Д. Брозовиќ има посебен дел од афирмирањето на македонскиот литературен јазик во балканскиот контекст. Рефератите од Букурешкиот конгрес воопшто не беа издадени.

Во издадените резултати од последните четири меѓународни балкански конгреси – четвртиот во Анкара 1979 петтиот во Белград 1984. (Букелик 1984), шестиот во Софија 1989 (Г. Младенов 1989) и седмиот во Солун 1994 година, – се гледа едно напредување на изучувањето на македонскиот јазик во неговиот балкански контекст. Во Анкара, покрај П. Илиевски и О. Јашар-Настева од Македонија, како и Т. Цивјан (Русија) и Е. Хамп (САД), кои беа на првиот конгрес, новите учесници кои што говореа делумно или главно за македонскиот јазик во балкански контекст беа Б. Бокши, М. Савиќ (Југославија), В. Фридман, Х. Галтон, Б. Џозеф, Л. Матејка, К. Нејлор, И. Лехисте и Р. Александер (сите од САД) и Н. Маурокардопулос (Франција). Во Белград Б. Конески и О. Јашар-Настева, Б. Марков, П. Атанасов учествуваа од Македонија, а од другите земји следниве научници го третираа главно или делумно македонскиот јазик: Г. Ивиќ, Н. Хафиз (Југославија), Г. Миндак (По-

лска). Р. Усикова, Т. Цивјан (Русија), В. Фридман, М. Белјавски-Франк, Е. Хамп, К. Нејлор, З. Голомб, К. Крамер, К. Рудин (САД). Во Софија П. Атанасов, В. Десподова, Б. Марков, Б. Конески и О. Јашар-Настева ја претставуваа Македонија, а од другите земји учествуваа со главна или делумна македонска тематика – С. Берниште, Г. Клепикова, Т. Цивјан, А. Десницкаја, Р. Усикова (Русија), И. Кроси (Југославија), Т. Левашкиевич, К. Фелешко, З. Тополинска, Ј. Миндак, И. Савицка (Полска), Р. Александер, В. Фридман, Г. Филдер, К. Крамер, К. Нејлор, М. Белјавски-Франк, Е. Хам, Б. Џозеф, Џ. Шалерт (САД), К. Штајнке, П. Хилп (Германија), Џ. Феуије (Франција) и Е. Скарлатоу (Романија).

ГОЛЕМ РАСТ

Како што се гледа, од првиот меѓународен балканистички конгрес во Софија до шестиот, пак во Софија, имаше голем раст на бројот на научници кои се занимаваа со македонскиот јазик во неговиот балкански контекст. На Софискиот конгрес од 1966 имаше тројца Македонци и 12 други од шест земји, а во 1988 година на Конгресот учествуваа пет Македонци и 24 други од седум земји. На Конгресот во Солун лингвистичката тематика, како и на Атинскиот конгрес, пак беше премногу ограничена. Покрај тоа грчката државна политика се мешаше во конференцијата. Заради грчкото ембарго и непризнавање на Македонија, само двајца Македонци беа поканети, и тоа лично, а од нив само еден лингвист. О. Јашар-Настева – која не дојде заради непријатната ситуација. Сепак македонската проблематика беше силно репрезентирана од научници од САД и Полска: В. Фридман, Г. Филдер, М. Белјавски – Франк, Е. Хамп, Ј. Миндак. Сите имаа реферати каде што македонскиот јазик беше или централната или една голема тема.

Покрај големите меѓународни балканистички конгреси, има и други помали балканистички конференции надвор од Македонија, каде што е македонскиот јазик претставен.

Во овој текст многу важни работи и автори воопшто не ги спомнавме не за тоа што не се достојни, но затоа што има толку трудови сега кои насочуваат нешто значајно за местото на македонскиот јазик во балканската средина што е невозможно сите да се спомнат во една статија. Иако ги зедевме предвид само главните меѓународни конгреси и тоа само со строга балканистичка (за разлика од славистичка) тема, сепак библиографијата од 70 збирки, книги и статии доволно зборува.

Виктор Фридман